

sancta filla, dispensà N. S. en la mare, qui era exorqua, car després estech *fegona*» en la *Vida de Jesucrist* (ms. de B. N. P., *DBal.*), i en el *Regiment* (les barcelonines, dones *fegones* e dispotes a concebre sovint). Forma, doncs, popular, descendent hereditari del ll. *FECUNDUS*, del qual tenim així mateix prolongació toponímica en el nom dels tres pobles (i algun mas, etc.) de *Vallfogona*, *VALLIS FECUNDA*, on hi ha generalment la dilació de *e-ó* en *o-ó* (*LleuresC*, 199), però en algunes mencions arcaiques s'hi veuen també formes com *fagon(d)a* (amb la *a* que hem notat en G. de Berguedà).

Aquesta continuació, però, amb fonètica hereditària, aviat pogué desaparèixer car el que trobem pertot és el cultisme *fecund*, *-unda*: «Maria --- ac davant totes persones verginitat e fo --- *fecunda*, ço és abundant», *VidesR*, f° 82r1 (ms. P, on, però, el ms. B porta *feconda*); almenys des del S. xv això es devia anar generalitzant: «O mare, semblant a ovella *fecunda*, qui has parit lo fill per a ésser mort e trocejat en la cruel batalla», JoMartorell (Ag. i, 64), i és el que apareix en alguna cançó més o menys popular, com la que Pujol i Puntí (p. 16) van trobar en els papers pòstums de MilàF, aparentment destinada (?) a una ed. ampliada del *Romlo* (cf. 43): «Pastoreta galana, / reina de terra y cel, / més *fecunda* y hermosa / que Lia y que Rachel».

D'entrar en la qüestió de les vacil·lacions entre els esc. de la Renaix. i llurs guies filològics entre *fecon*, *fecund* i *fecund*, ens dispensaran les dades que ja en dóna l'*AlcM*, i d'altres que es trobaran en notes de la revista «L'Avenç», en articles antics de Fabra, *D'Ag.*, etc. (recordo que Pous i Pagès insistia encara en *fogon* o *fecon* en notes i cenacles amicals c. 1920-3, però ja llavors això estava ultrapassat, per més que Ruyra tampoc no se n'allunyés encara). S'endeuina que ja Lull devia temptejar cercant una solució adaptable al sentit popular (probt. percebent que l'arcaic *fegon* ja estava condemnat en l'ús viu de la llengua), i per això degué assajar un *fecundós*, car almenys usa repetidament *fecundositat* i *fecundositament* (*Arbre de Sci.*, veg. *AlcM*).

DERIV.: *Fecundar* [1617, *MAgustí*]; Lacav. el reüll ja, i junt amb l'abstracte *fecunditat* (mentre que el *DTo*. només registra *fecundo*), s. v. *fecunditat*: «*-itat*: fecunditas --- ubertas; *dar* o *causar la fecunditat* a alguna cosa, *fecundar* alguna cosa: aliquid fecundare ---». *Fecundant*. *Fecundació*. *Fecundable*. *Fecunditzar*.

Fecundus i *femina* (antic participi veu mitjana a la manera dels grecs en *-μέσος, -η*) eren derivats verbals d'un antic verb indoeuropeu, ja desuet en el llatí arcaic; que deixà, però, alguns altres derivats en el llatí fixat per la llengua literària. A aquest havia pertangut, a manera de participi o adj. verbal en *-tos* el ll. *fētus*, *fēta*, *fētum*; d'on l'abstracte *fetus*, *-ūs*, 'ventregada, producte d'un part', d'on el cultisme *fetus* [c. l'any 1900, eds. tardanes de Lab. i Bulb. 1905, Vogel], admès de primer en la forma mig-llatina *feto* (Lacav.: *de dona, aucl, gossa*, etc., *formarse lo feto, produhir lo*

feto=*parir*; encara Lab. 1839-88); a Val. s'havia assajat una forma inviable, *fet*, Sanelo II, 77v2; *fetació* i *fetal* (Lab.), i els cpt. *feticida*, *feticidi*. *Superfetació*.

El ll. *FĒTA*, femení de l'anterior, s'usà especialment amb els sentits de 'prenyada' i 'partera', aplicada indifereentment a l'espècie humana i a les animals, d'on el bearn. *bede* (*Aspa beto*) 'dona o bèstia parides de poc' (Rohlf, *Le Gc.*, § 183), i santand. *jeda* aplicada a la vaca (i *feta* b. ll. allí, 903, *MzPi.*, *Orig.*, 415-6); mentre que en una ampla zona entorn dels Alps (fins al Friül, els Grisons² i la llengua d'oc), apareix *jeda* convertit en 'ovella en general',³ ço que ja es troba (*feta*) en escriptures en baix llatí de França, del S. ix, i que era ja anterior, com es desprèn del fet que en un text d'Oribasi, del S. vi,³ s'usa el derivat adjectiu *fetinus* en lloc d'*ovinus*.

En català *jeda* ha restat en ús, si bé potser sempre⁴ com a exclusiu del dialecte rossellonès, car la documentació medieval pertany a aquest domini: «*Gcirallo Crura-de-Feda*», com a malnom d'un personatge dels Aspres (Montescot), o sigui 'comes-d'ovella' en un doc. de 1128 (*Colle. Moreau*, vol. 53); «moltó, *jeda*, boc, cabra, cabrit, aynel, viu, paga ---», lleuda de Cotlliure de 1239 (*RLR* iv, 255); «de motons e de *fedes*, de cabres ---», ross. a. 1295 (*RLR* v, 87); «estaven mots bous e motes *fedes*» (trad. *ovium et boum*, 642.39), «ayxi con lop fa *fedes*», «tonen les *fedes*» a les *VidesR* (f° 209v2, 230r1, 246r2). I l'*InoLC* en registra una quinzena de testimonis entre els anys 1249 i 1427.

Avui en dia *jeda* és el mot que sentim per a ovella (qualsevol) a tot el Ross., Aspres, Conflent, Capcir i Alta Cerdanya; però ja no en el Vallespir pròpiament dit: el registro com a oït a moltíssims pobles de la Plana, i, més enllà, a Sant Marçal, Vallmanya, Sança, Formiguera, Els Angles i fins a Eina (1959-60): «los corral per les *fédas*» Sança; el Còrrec del Coll de la Feda baixa cap a la Vall de Vallmanya del Pla de la Eugues; el Camí de les *Fédas* davalla des de la serra del Puigperic a travessar el riu de Balcera (als Angles). Però a Arles i a Montferrer ja se sent *uélas*, *una wélá*, a la Menera *ubélas* (1959).

Probablement vénen també de *FĒTUS* els men. *fitó*, *fiteu* 'nen' que he deixat a l'article *fita*, no sense escepticisme, car el tractament fonètic duria a pendre'ls com a mossarabismes; i per què no? *-eu* és mossàrab.

¹ Lleg. *Alcuinus*, o sigui 'Alcuí comentant l'evangelí de St. Lluç'. — ² Un *Plauin da las Phoedas* ja es documenta a Sant Moritz el 1604. Avui els noms com *Munt* o *Prä* o *Alp d'lan Feda* (*Alp di Fep*, etc.) abunden sobretot a les Valls Bregaglia i Mesolcina. Planta-Schorta, *Rätisches Namenbuch*. — ³ És, doncs, ben falsa, enormement anacrònica, la definició «ovella fecundada», que dóna com a catalana *AlcM*. — ⁴ De dubtar-ne només en dóna ocasió el *Facet* (s. xiv), la provenença dialectal del qual és incerta, i que porta: «fembra blanca tostemp és freda / e porta fredor con a *jeda*» (*Rom.* xv, 217), de significat, endemés, no del tot clar.